

Art Romànic

De paviments i mosaics

per Ramon Vall i Rimblas

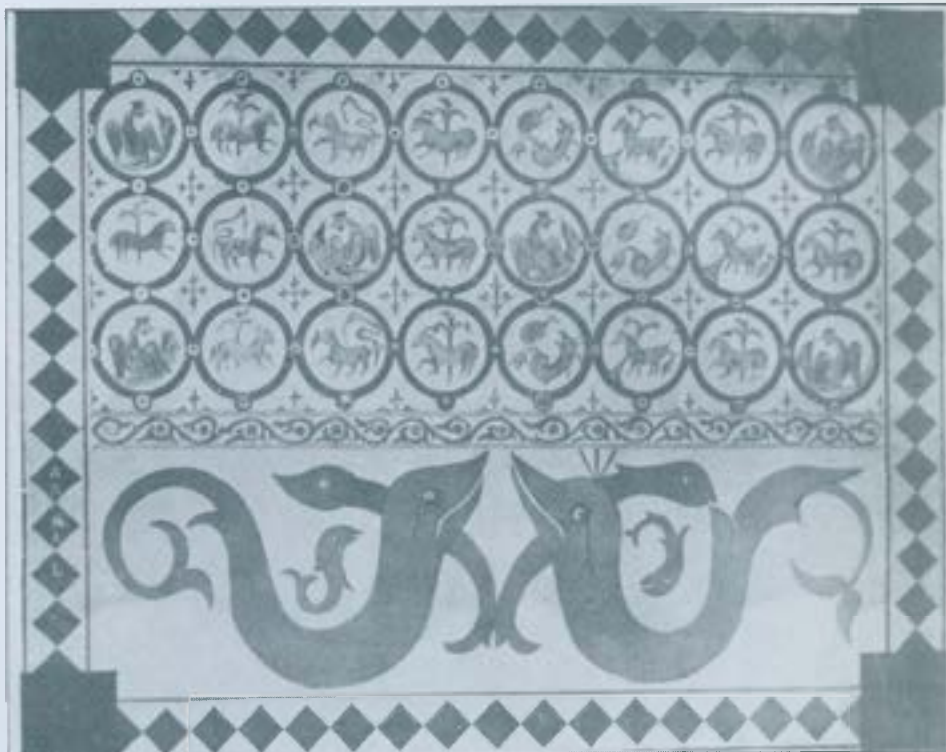
Si bé el sòl de la majoria d'esglésies romàniques estava format per una simple capa de morter, imitant en certa manera el picadís romà, o bé per un enllosat de pedra, i fins i tot sense res, només amb la terra batuda, s'han trobat restes de paviments més nobles, com poden ser els de còdols formant uns dibuixos geomètrics, i encara més rics com són els formats per

Sant Pere de Terrassa.

veritables mosaics.

El mosaic de tradició romana s'anà perdent en el decurs del temps. Això de l'existència arreu de paviments de mosaic formats per les petites peces denominades teselles (d'aquí el nom d'*opus tessellatum* amb què es coneixen aquests mosaics) es passà a la seva quasi total desaparició. Tots haurem vist, a un lloc o altre, mosaics romans col·locats formant paviment; si més no recordem el conegut Neptú que, procedent d'Arraona, es guarda al nostre Museu d'Història de Sabadell.

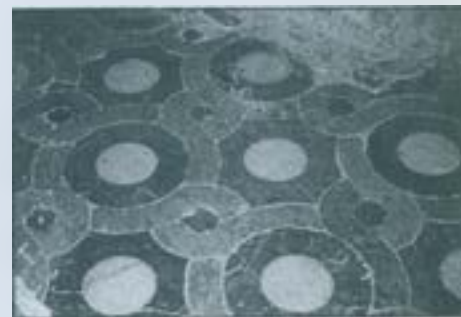

Monestir de Ripoll.

Durant la baixa romanitat es conservà la tradició musivària. I així en les esglésies d'època visigòtica que ens han arribat veiem que no era estrany tenir-hi mosaics, bé en tot el paviment, bé en llocs concrets del sòl, com pot ser sobre els sepulcres formant-ne la lauda. Recordem, perquè tots els hem vist, els mosaics que hi ha just al davant de l'església de Santa Maria de Terrassa, a l'aire lliure; i que corresponen a un edifici tardo-romà d'època visigoda anterior a l'actual.

Com que en bastants llocs els temples es bastien sobre cases romanes, els amos de les quals s'havien convertit al cristianisme, és també corrent l'aprofitament d'un paviment de mosaic pre-existent pel sòl del nou temple. Així sembla que passà a la desapareguda església de Sant Miquel de Barcelona (situada al lloc on ara hi ha la plaça de Sant Miquel) tot i que la temàtica del mosaic no era pas, com és lògic, cristiana.

La tècnica del mosaic s'anà extingint a Occident, no a l'Orient, on els mosaics bizantins (que donaren lloc a les nostres pintures murals fetes per imitar-los) continuaven magnífics. Amb tot, en alguns llocs s'han trobat mosaics de teselles executats als voltants de l'any mil. D'aquests, probablement de començaments del segle XIé, és el mosaic conservat al presbiteri de l'església de Sant Pere de Terrassa: una part és autèntica i la resta, de fàcil distinció, és moderna. Conserva encara

Catedral de Tarragona.

BANC D'EUROPA

l'estil romà, tot i la seva rudesia. Està fet amb *opus tessellatum*. La base del dibuix són uns creus envoltades alternadament per uns cercles i uns quadrats. A les vores del mosaic hi ha una ampla senefa que l'emmarca.

També era un mosaic de teselles el que hi havia a Ripoll i que malauradament es perdé quasi del tot. Se'n féu però un dibuix i se'n conserven uns petits fragments: estava format per un conjunt de cercles que incloïen uns animals fantàstics; sota els cercles, com fent-los-hi suport, hi havia dos grans dofins. La seva

Santa Maria d'Alaó.

execució és molt més grollera que el de Terrassa: no en va és cosa d'un segle més tardà, i per tant més allunyat del model tardo-romà, en el que s'inspiraven.

També del segle XIIè deuen ser uns mosaics fets no amb teselles sinó amb *opus sectile*, això és amb trossos de pedra tallats segons dibuix i color. Ens referim a uns que hi ha a la cripta de la catedral de Vic, pràcticament monocolors, i uns altres, amb fort colorit, al presbiteri del monestir d'Alaó, a Sopeira. El tema decoratiu d'ambdós és semblant: uns cercles concèntrics, amb una peça rodona al mig i unes corones circulars dividides en sectors pràcticament iguals que l'envolten.

Cripta de la Catedral de Vic.

Més tardà encara, del segle XIIIè evidentment, és un mosaic existent al presbiteri de la catedral de Tarragona, sobre el qual es bastí el retaule del segle XVè, que en tapa una bona part, però que, en canvi, el data perfectament. És un mosaic multicolor, també amb *opus sectile*, format per unes cintes entrelaçades que envolten uns cercles.

A l'església de Cornellà del Conflent hi ha un graó de marbre roig del país, decorat amb unes incrustacions romboïdals de color ocre: tot i que la seva datació és incerta, podria tractar-se també d'una obra romànica.

D'època incerta també són els paviments de còdols col·locats formant dibuixos geomètrics. Són corrents al Pallars, sobretot a la vall d'Aneu i a les adjacents, com les de Cardós i Ferrera; n'hi ha també a la nau de la mateixa església d'Alaó que té al presbiteri el mosaic d'*opus sectile* abans esmentat; i en molt altres llocs, el claustre de Sant Benet de Bages un d'ells. No tots aquests paviments de palets són romànics, ja que la seva és una tècnica que no és típica d'un moment artístic, sinó que es perllonga en el temps; i que s'ha utilitzat i s'utilitza encara en molts altres usos, com poden ser la pavimentació de

Claustre de Sant Benet de Bages.

carrers i de caminals de jardins. Però alguns d'aquells paviments que abans hem esmentat ben segur que corresponen a l'època romànica.

